

**Miłośńska, Elżbieta / Jaworowski,
Janusz / Kawecki, Zdzisław**

**Przetwórstwo owocowo-warzywne w
województwie ostrołęckim**

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 4, 77-82

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

PRZETWÓRSTWO OWOCOWO-WARZYWNE W WOJEWÓDZTWIE OSTROŁĘCKIM

Podstawową funkcją przetwórstwa owocowo-warzywnego jest zagospodarowanie nadwyżek owoców i warzyw oraz runa leśnego z jednoczesnym przedłużeniem okresu spożycia tych owoców i warzyw. Znaczenie przetwórstwa zwiększa się ze wzrostem poziomu produkcji i stopy życiowej ludności.

Produkcja przetworów owocowo-warzywnych na terenie woj. ostrołęckiego prowadzona jest przez: WSOP w Ostrołęce oraz Zakłady Gospodarcze WSOP w Makowie Mazowieckim, Wyszkwie, Ostrowi Mazowieckiej, Przasnyszu, Przedsiębiorstwo Produkcji Leśnej "Las" w Ostrowi Mazowieckiej — zakłady przetwórcze w przedsiębiorstwie, WZGS "SCH" w Ostrołęce — przetwórnice w GS Nowa Wieś Zach., GS Łyse, GS Ostrołęka, RSP Raszów, RSP Przasnysz, Przedsiębiorstwo Zagraniczne "Seko" w Różanie, Spółkę z u.k.z. "Polsverol" w Kregach, Spółkę z u.k.z. "Agri Kola" w Podstoliskach.

Do zadań spółdzielczego przetwórstwa należy:

— planowanie i przerób surowców na przetwory służące realizacji dostaw towarów na zaopatrzenie rynku i eksportu;

— zagospodarowanie nadwyżek owoców i warzyw wywołanej produkcji ogrodniczej z ważniejszych baz produkcyjnych jak:

— truskawek — z baz w Biedrzycach, Rząśniku, Porządziu, Ciepielewie, Żelaznej i Łazie;

— porzeczki czarnej z baz w Żelaznej, Przasnyszu, Różanie, Krasnosielcu, Rząśniku, Porządziu, Ostrowi Maz., Ostrołęce i Pasiekach;

— ogórków gruntowych z baz w Seroczynie i Biedrzycach;

— grzybów jadalnych z baz w Ostrołęce, Wyszkwie, Makowie Maz.;

— wiśni z bazy Rząśnik.

Surowiec zapewniony był dzięki wieloletnim umowom kontraktacyjnym z rolnikami indywidualnymi i z nielicznymi jednostkami gospodarki społecznej, działającymi na terenie bazy i sąsiadującymi z nią.

Obecnie produkcja przetworów w głównej mierze opiera się na bazie surowcowej województwa (tab. 1 i 2).

Spółdzielczy przemysł owocowo-warzywny specjalizuje się w produkcji: dżemów, kompotów, sałatek warzywnych, grzybów, majonezu i suszarnictwie. Działalność przetwórczą przy WSOP prowadzona jest na powierzchni 3,2 ha.

W 1986 r. wybudowano nowy zakład produkcyjny. Po doprowadzeniu nowo wybudowanego zakładu do pełnej zdolności produkcyjnej starą bazę przetwórczą przekazano WZGS "SCH". W 1988 roku zakończono montaż suszarni. Według założeń techniczno-ekonomicznych wybudowany zakład miał realizować zadania w zakresie produkcji pulp, kompotów, sałatek, runa leśnego i kiszzonek bez specjalizacji linii technologicznych. Jednak w 1987 roku dokonano zmiany technologii produkcji poprzez wyspecjalizowanie i wprowadzenie nowych linii technologicznych produkcji: kompotów, ogórków, sałatek, grzybów solonych i marynowanych, suszu grzybowego. Osiągnięto

Tabela 1

Produkcja przetworów owocowo-warzywnych na terenie woj. ostrołęckiego w 1986 roku

Instytucja	Przetwórnia	Asortyment produkcji		Wielkość produkcji			Skup (t)	
		Przetwory		owocowe	Przetwory		owoce	grzyby
		owocowe	grzyby		owocowe	warzywne		
RSP	Kręgi Rasztów			60,0	229,0		47,0	184,0
WZGS	Nowa Wieś Zach.	jagody pulpa jagodowa		188,9 54,4 10,0	127,9		48,8 105,4	91,3
WSOP		kurka kurka w solance				9,7 50,4		
Sprzedaż na zaopatrzenie województwa w przetwory wa- rzywne — 9,7 t w przetwory owocowe — 10,7 t		kompoty dżemy pulpy owocowe jagody świeże przetwory		451,0 147,0 44,0 268,0 18,0			370,0	
Przedsiębiorstwo Produkcji Lesnej "Las"		kompoty soki wysokosk.		331,0 3,0			400,0	117,0
Razem		grzyby marynowane				473,0		
Ogółem skup w województwie w tym: a) gospodarstwa uspołecznione b) gospodarstwa nieuspołecz.				1575,3	1045,4	714,1	974,8	795,3
							4559,0	5533,0
							1379,0	2643,0
							3180,0	2890,0

Tabela 2

Produkcja przetworów owocowo-warzywnych w 1988 r. w województwie ostrołęckim

Instytucja	Przetwórnica	Asortyment			Wielkość produkcji			
		owocowe	warzywne	grzyby	owocowe (t)	warzywne (t)	grzyby (t)	
RSP	Kręgi	pulpy moszcz jabł. kompotowy soki	susz		13,0	103,0		
					435,0			
		susz	ogórek		10,0	45,0		
					51,0	5,0		
Razem	Raszaków	jagody			15,0			
					529,0	148,0	123,0	
Razem	Raszaków	pulpy susz	susz ceb.		8,0	9,0		
					10,0			
Razem	Raszaków		inne		1,0	10,0		
					18,0			
GS"SCH"	Łyse	dżem kompoty			85,5			
					12,8			
		pulpy	ogórek kons. ogór. kw. sałatki papryka			57,8		
					27,3		24,0	
Razem	Ostrołęka	jagody na eks.						
		jagoda jagody na eks.	kurka				2,1	
								9,4
Razem	Ostrołęka	jagody na eks.	kurka sol. maślaki sol. gąska podgrzybek pieczarka				0,2	
							0,04	
						2,0		
						15,6		
Razem	Ostrołęka	jagody na eks.	kurka eksp. kurka w sol.				9,8	
					256,6	91,0	19,8	
Razem	Ostrołęka	jagody na eks.			11,8			
					2,8			
Razem	Ostrołęka	jagody na eks.	kurka				6,8	
								55,0
Razem	Ostrołęka	jagody na eks.	kurka w sol.					
					14,6	131,0	61,8	
PLL "Las"	Ostrów Maz.	dżem przeciery kompoty pulpy	marynaty			131,0		
						131,0		
		pulpy	marynowane					136,2
							231,0	
Razem	Ostrów Maz.	pulpy	susz			5,3		
		pulpy	susz solanka					1,4
								94,0
Razem	Ostrów Maz.	pulpy	susz miesz.			1,7		
					85,0			
		pulpy				76,8		
						181,6		
Razem	Ostrów Maz.	pulpy	ogórek kon. mizeria og.			134,2		
							9,0	
Razem	Ostrów Maz.	pulpy			555,2	381,2	231,6	

Tabela 2 cd.

Produkcja przetworów owocowo-warzywnych w 1988 r. w województwie ostrołęckim

Instytu- cja	Przetwór- nia	Asortyment			Wielkość produkcji		
		owocowe	warzywne	grzyby	owocowe (t)	warzywne (t)	grzyby (t)
WSOP	Ostrołęka	dżemy i kompoty	marynaty inne półprzetw.		491,0	353,0 46,0	5,0
Razem					1569,0	399,0	5,0
Ogółem					29422,0	1160,0	480,0

Dla potrzeb przetwórstwa skupiono 4126 t owoców i 1740 t warzyw.

korzystne wyniki ekonomiczne dzięki modernizacji poszczególnych linii technologicznych, zakupiono dozownię do dżemów, kotły warzelne i do zalewy, pasteryzatory oraz linię do produkcji majonezu.

W roku 1987 wyprodukowano 1.634 tony wyrobów na docelową zdolność produkcyjną zakładu 2.200 ton. W 1988 roku zrealizowano produkcję w wysokości 2.070 ton.

W 1986 roku wyeksportowano 300 ton przetworów owocowo-warzywnych; na teren województwa trafiło 21 ton, na teren kraju 379 ton. W 1988 roku kierunek sprzedaży przetworów z WSOP zdominowany był przez eksport, dynamika wynosiła 406,7%, natomiast na rynek krajowy 212%.

Przetwórnica wychodzi naprzeciw możliwościom produkcyjnym zakładu poprzez kontrakty eksportowe.

Przedsiębiorstwo Zagraniczne "Seko" w Róźnie specjalizuje się w produkcji pieczarek i innych grzybów w solance, mrozonek z czarnej porzeczki, maliny, jagody, truskawki oraz suszarnictwie cebuli i jarzębiny. Pierwszą produkcją, jaką podjął ten zakład w 1987 r., były owoce schłodzone oraz pieczarki w solance, przeznaczone w całości na eksport. W drugim etapie rozbudowy zakładu i umaszynowania podjęto produkcję mrozonek w ciekłym azocie (głębokie mrożenie). Zakład posiada suszarnię o wydajności średnio 1 tony suszu na dobę.

Powierzchnia hali produkcyjnej wynosi 500 m², w budowie znajduje się druga hala produkcyjna. Przedsiębiorstwo to znajduje się w ciągłym cyklu inwestycyjnym. W dalszej perspektywie rozwoju zakłada się zamontowanie tunelu dębickiego do mrozonek — mrożenie amoniakalne. Odbiorcami Przedsiębiorstwa "Seko" są: Włochy, RFN, Stany Zjednoczone, Holandia i inne kraje.

Produkcja eksportowa podporządkowana jest konkretnym zamówieniom. Umowy zawierane są przez biuro handlu zagranicznego na Targach Poznańskich i Polagra. Często są to zamówienia na jeden transport. Surowce do produkcji zakład zapewnia przez umowy kontraktacyjne z rolnikami indywidualnymi oraz sprowadza spoza województwa. Posiada punkty skupu na terenie gmin: Różan, Goworowo, Młynarze, Czerwonka i inne (odległość od bazy 20 km).

Przedsiębiorstwo "Seko" stanowi poważną konkurencję dla WSOP w Ostrołęce. Gwarantuje dobry jakościowo i odmianowo materiał do nasadzeń oraz zapewnia

wszystkie środki ochrony roślin. Wywiązuje się z umów kontraktacyjnych z rolnikami w przeciwieństwie do WSOP, które z powodu małej bazy magazynowej ma ograniczone możliwości przyjmowania towarów od kontraktatorów.

Produkcja, skup a potrzeby surowcowe przetwórstwa

W stosunku do wielkości produkcji w 1986 roku w woj. ostrołęckim wykorzystano w przetwórstwie 1,3% produkcji warzyw i 4,6% produkcji owoców (tab. 1). Natomiast w roku 1988 wzrosło wykorzystanie warzyw w przetwórstwie do 3%, a owoców do 50% ogólnej produkcji owoców w województwie.

Na terenie województwa rozwijające się bazy surowcowe zajmujące się produkcją owoców i warzyw mają na celu zaopatrzenie przetwórnictwa w surowiec owocowo-warzywny. W przyszłości po modernizacji technologicznej przetwórnictwa zwiększą się ich możliwości produkcyjne. W związku z tym należy w najbliższych latach zakładać plantacje drzew i krzewów owocowych oraz przygotować pola i odpowiednio je uprawić, aby uzyskać w wystarczającej ilości surowiec planowany do przerobu. Zapotrzebowanie na określone surowce owocowe wynosi 3.580 t, warzywa — 2.240 t. W związku z brakiem wielkotowarowych gospodarstw sektora państwowego w rejonie bazy WSOP większość surowca dla przetwórnictwa w Ostrołęce będzie i jest produkowana w gospodarstwach indywidualnych.

Perspektywy rozwoju przetwórstwa

W rozwoju przetwórstwa w woj. ostrołęckim przewiduje się poprawę zaopatrzenia materiałowo-technicznego, dalszą rozbudowę zakładów oraz usprzętowanie w maszyny, urządzenia i specjalistyczne środki transportowe. Zakłady przetwórcze zakładają odchodzenie od przerobu wymuszonego, związanego z koniecznością zagospodarowania nadwyżek towarowych, których nie ma gdzie sprzedać, na rzecz produkcji celowej. podyktowanej zapotrzebowaniem rynku i eksportu, zgodnie z zawierającymi umowami handlowymi.

W celu usprawnienia organizacji skupu masy towarowej przez WSOP w Ostrołęce dla przetwórstwa przewiduje się organizację trzech pulpiarni w rejonie Wyszkowa i Makowa Maz. dla zagospodarowania truskawki i czarnej porzeczki bezpośrednio w bazach skupu tego surowca.

W najbliższym czasie Przetwórnictwa WSOP w Ostrołęce przewiduje zakończenie budowy importowanej zamrażalni o pojemności 1500 ton (Firma "Huure" z Finlandii), wagi samochodowej, wiaty na opakowanie, magazynu wyrobów gotowych. Budowa zamrażalni stymulująco wpłynie na rozwój produkcji ogrodniczej przetwórstwa i obrót towarowy, ponieważ zapewni stały odbiór owoców i warzyw.

Zakłady Przetwórstwa owoców i warzyw przy WSOP przyjmą następujący asortyment produkcji:

- kompoty (truskawkowe, śliwkowe, wiśniowe oraz inne);
- warzywa w zalewie octowej (ogórki, sałatki warzywne, dynia itp.);
- grzyby w zalewie octowej i sałatki grzybowo-warzywne;
- dżemy.

Istnieje możliwość zmiany asortymentów w zależności od sezonowego zaopatrzenia w surowce oraz od zamówień. Dotyczy to szczególnie produkcji eksportowej. W programie produkcji przewiduje się eliminację produkcji ogórków kwaszonych i innych,

wynikających z aktualnego zaopatrzenia w surowce i asortyment zamówionych wyrobów. Przyjmuje się produkcję sezonową ze świeżych owoców i warzyw oraz po sezonową dżemów z pulpy oraz warzyw przechowywanych w przechowalniach.

W związku z rozruchem zamrażalni i suszarni w 1990 roku zwiększą się potrzeby surowca WSOP. Przewiduje się w sezonie 1990 r. uzyskanie 1300 ton mrożonek z przeznaczeniem do drugiego obszaru płatniczego i 300 ton na rynek krajowy. W tym samym sezonie zostanie uruchomiona suszarnia o wydajności 12 kg suszu na godzinę. Asortyment suszu obejmował będzie grzyby, cebulę, marchew, pietruszkę, seler, por, warzywa przyprawowe. Zostanie również uruchomiona linia włoska do przerobu grzybów — szczególnie pieczarki o wydajności 30 ton grzybów na dobę. WSOP eliminuje produkcję ogórków kwaszonych w ilości 200 ton na rok, rozszerzając produkcję ogórków konserwowych o tę samą ilość. Wyłączony z produkcji zostanie chrzan w occie w ilości 100 ton na rok oraz ćwikła w chrzanie w ilości 50 t/rok.

Plody ogrodnicze są skupowane w stałych i sezonowych punktach skupu, których sieć będzie rozbudowywana; także rozwijany będzie bezpośredni odbiór owoców i warzyw od producentów. Wraz ze wzrostem skupu owoców i warzyw będzie rozbudowywane zaplecze magazynowo-techniczne.

Zachodzi potrzeba budowy przetwórnicy owoców i warzyw w rejonach Wyszkowa, Tuszcza, Dąbrówki, Długosiodła, Małkini, Starego Lubotynia, Somianki. Podyktowane jest to dynamiką wzrostu powierzchni upraw warzyw i owoców w tych rejonach. WZSR "SCH" przewiduje działania zmierzające do tworzenia nowych zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego w tych gminach.

W dalszej perspektywie zakłady przetwórcze woj. ostrołęckiego przewidują zagospodarować produkcję ziemniaka (frytki), która obok żyta i owsa stanowi podstawową uprawę.

Zakłady przetwórcze widzą perspektywiczną konieczność przystosowania produkcji krajowej do zmieniającej się potrzeby rynków zachodnich, przestawiając produkcję na schłodzone mrożonki, szczególnie malinę, koszem kompotów i owoców pasteryzowanych, głównie czarnej porzeczki. Zwiększają się również możliwości eksportowe m.in. konserwy — jarmużu, cebulki konserwowej, buraków w occie, płatków buraczanych, cebulki w occie, kapusty w puszkach oraz ogórka konserwowego. Przetwórnice planują maksymalnie dostosowywanie i powiększanie produkcji na eksport.